

Vi makkede ret, da tyskerne skød løs efter den flygtende

- Da tyskerne havde taget een til fange og begyndte at skyde løs ud over markerne efter en anden, som flygtede, var vi klar over, at de var lige på randen til at gå amok, fortæller tre ældre landmænd fra Refs om deres oplevelser ved Odbygaard på Thyholm den 13. april 1945. Det er et stykke, historie fra besættelsestiden, som ikke før har været sat på prent.

Det startede hjemme i Refs om aftenen den 12. april 1945.

Kr. Pedersen, der nu bor i Ashøjgade i Hurup, ejede dengang Korsgaard, som samme dag skulle være færdig med at så markerne til. Lidt før ni om aftenen gik han hjem for at høre den danske udsendelse fra BBC, medens karlene blev i marken,

Da han kom til gården, stod der to tyske officerer og krævede, at han næste dag skulle køre sydpå med et spand heste og en vogn.

Netop i denne tid, hvor det tyske sammenbrud var nær, foregik der en mængde store transporter sydpå af tropper. Fra hele Nordjylland forsøgte man at køre tropperne sydpå gennem Thy med toget. Men jernbanesabotørerne var meget effektive, så toget kom kun frem i korte ryk. I de to foregående dage havde der holdt et tog på stationen i Ydby med ca. 1.000 soldater.

Først næste morgen kom toget videre til Hvidbjerg, hvor det så måtte stoppe på grund af en sprængning i Odby.

Den daværende kommis i Ydby Brugsforening, senere uddeler Thomas Poulsen, var med i sprængningsgruppen. Senere fandt tyskerne så på at sende et persontog lige foran det militære transporttog. Og der var engang, hvor de netop havde placeret en bombe ude på skinnerne.

Bomben var tidsindstillet, så sabotøren havde det ikke godt, før persontoget havde passeret bomben, som også sprang lige umiddelbart efter.

Men den 13. april var billedet, at sabotørerne sprængte skinnerne i stykker lige så hurtigt, som tyskerne kunne få dem repareret igen. Det gik altså for langsomt, og det var baggrunden for, at nu skulle de sydthy'ske bønder udskrives til troppetransporter.

I Refs blev Kr. Pedersen, Chr. Hyldal og Thomas Christensen udskrevet til at stille med et spand heste og en vogn, medens Mogens Hove blot skulle stille med en hest, som manglede foran en anden vogn.

- Der var kun føl og plage hjemme i stalden sammen med en enkelt kørehest. Den måtte jeg acceptere, at de kunne udskrive. Hele tiden forsøgte jeg at komme fra dem og ind, så min kone kunne sende bud i marken, at karlene skulle blive derude med hestene. Men de passede på mig. Og pludselig kom karlene hjem, og så gik den ikke længere, fortæller Kr. Pedersen:

Protester mest muligt -

Men i forvirringen lykkedes det mig at slippe ind og ringe til sognerådsformanden i Hurup, fabrikant N. K. Pedersen, der jo var eneste lokale myndighed, efter at politiet var taget

Han sagde, at vi skulle protestere så meget, som vi turde.

Senere talte mine naboer og jeg med tyskerne. Vi kunne ikke få noget at vide om, hvor lanrt vi skulle køre. Men til sidst sagde Chr. Hyldal: »Jamen, så kører vi til Odby, hvis vi så kan blive fri.« og det gik officererne ind på.

Derefter aftalte jeg med N. K.

Pedersen, at vi skulle køre til Odby næste morgen. Han ville så forsøge at kontakte amtet i Thisted og ligeledes sognerådsformanden i Søndbjerg-Odby, så denne kunne være der, når vi nåede til Odby næste dag.

Min forkarl. Rasmus Erik Rasmussen, havde i mellemtiden fornærmet tyskerne så meget, så de sagde, at jeg skulle ikke køre. Det skulle han, fortæller Kr. Pedersen.

Vi har samlet de tre ældre landmænd i Kr. Pedersens hjem i Hurup. Den fjerde, Chr. Hyldal, bor nu i København, medens Rasmus Erik Rasmussen bor i Kolind på Djursland. De tre husker tydeligt begivenhederne i krigens Sidste dage.

Næste morgen - den 13. april klokken seks - kørte hele kolonnen så af sted fra Refs sydpå. I spidsen kørte Rasmus Erik Rasmussen med Kr. Pedersens vogn og heste. Der var formeret kolonne med en vogn, derefter soldater, og imellem skulle der være 100 meter. Men undervejs forsøgte landmændene alt, hvad de kunne for at genere og forsinke transporten.

En tilskuer, der arbejdede på laden på Sindrup Vejle tog tid og konstaterede, at det tog fem kvarter for hele optøget at passere gården ved Draget.

-Et Par Kilometer før Odby kom der en Officer til hver af os og sagde, at vi skulde fortsætte til Humlum, men vi protesterede og sagde, at "vi ifølge deres Løfter ikke skulde køre længere end til Odby,« skrev de lire landmænd fra Refs dagen efter i deres indberetning til Thisted Amt.

I Odby

Her er en del af Uglev-gruppen samlet hos Ejnar Krabbe i Uglev. Yderst til højre ses, med hvidt bind om hovedet, Martin Gade, som altså da, stadig havde me´n efter episoden d. 13. april 1945

I Odby blev der holdt middagspause, og her kom Kr. Pedersen til på cykel.

Netop som han ankom fik hans forkarl besked på, at han skulle køre videre. Men han nægtede, og så blev han taget til fange. To soldater med skarpladte geværer blev sat til at holde vagt ved ham på marken uden for Odbygaard.

Der skulle nu forhandles.

Sognerådsformand og kasserer i Søndbjerg-Odby Kommune - hhv. gårdejerne Chr. Gadegaard og Peter Borre, begge Søndbjerg - havde rekvireret den tyske kommandant fra Oddesundbroen, som de var vant til at forhandle med.

En længere forhandling stod på, og i mellemtiden var Kr. Pedersen inde på Odbygaard for at spise til middag hos sin slægtning og hans kone.

Pludselig hørtes skud, og ud af vinduerne kunne de se tyskerne forfølge en mand ud over markerne. Det var gårdejer Martin Gade, Odby.

Denne havde i forvejen et godt øje til tyskerne og var med i sabotørgrupperne.

Da han og karlen kom hjem til middag fra marken, var stalden fuld af de heste, tyskerne havde sat derind. Dem slap de løs og satte deres egne ind i stalden, hvor de hørte til. Herover blev tyskerne meget opbragte, og de gennembankede Martin Gade.

Dennes lille søn på fem år forsøgte at forhindre soldaterne i at banke hans fader ved at slå løs på dem. Men faderen blev slået hårdt. Senere fik han rejst sig og gik i seng. Hans kone ringede efter lægen, men da denne kom i bil, gik tyskerne løs på huset. Martin Gades kone råbte ind til manden: »Nu kommer de«, og derefter flygtede han ud af huset til den anden side og ud over marken. Men tyskerne fulgte efter og skød løs. Til sidste blev han ramt i låret og gav op.

- Han blev smidt op bag i en lastbil, som om han var et dødt dyr, fortæller Kr. Pedersen.

I mellemtiden var forhandlingerne slut, og Chr. Gadegaard sagde til Kr. Pedersen, at der var opnået forlig om, at de kun skulle køre til Humlum. Der blev beordret afgang, og thyboerne turde efter de nylige oplevelser ikke andet end at køre, fortæller de.

Vognen fra Korsgaard blev dog kørt af en tysk soldat. Rasmus Erik Rasmussen, der virkelig havde vakt tyskernes vrede, skulle ikke køre. Han skulle gå foran hele transporten med et gevær i ryggen. Imidlertid lykkedes det ham at gå så langsomt, at han til sidst også blev smidt op i en bil. I Oddesund blev hansmidt ind i en barak, hvor han fandt Martin Gade, som jamrede sig meget: »Men det er ikke så slemt, som det lyder,« hviskede denne til ham.

De kom i forhør, blev ført til Struer til nyt forhør, og igen tilbage til Oddesund. Sent på aftenen blev Rasmus Erik Rasmussen sluppet fri, medens Martin Gade var så medtaget, at tyskerne beholdt ham på deres lazaret i nogle dage.

Imedens fortsatte transporten over broen og sydpå. Bagefter fulgte på cykel Kr. Pedersen, som havde en del besvær med at få lov til at passere broen. Til sidste lykkedes det dog, da han holdt på, at han skulle med for at sikre, at han fik sine heste og sin vogn igen.

I Humlum fandt han imidlertid ikke sine heste. Men han fik ringet hjem og sagt, at alle var levende, og at de ville komme hjem igen derfra. For det blev resultatet. Men da han ikke fandt sine heste, turde han ikke køre hjem, før der var skiftet vagter på broen. Så han blev der om natten. Ud på aftenen blev der dog ringet fra Odbygaard, at de tre andre var nået dertil - medbringende også hans heste, som Mogens Hove havde fået fat i.

- Da vi passerede Oddesundbroen på vej til Humlum, blev vi overhalet af en lastbil, under hvis presenning vi så Martin Gades ben stikke ud, fortæller Mogens Hove og Thomas Christensen, som ikke lægger skjul på, at de var rigtig bange indtil flere gange i løbet af den dag.

Ved nitiden om aftenen var de tre dog hjemme i Refs igen - hos familierne, som havde haft det allerværst. For de vidste jo slet ikke, hvad der var sket.

Næste dag cyklede Kr. Pedersen hjem og lige ved middagstid kørte han ind til sin gård samtidig med, at Rasmus Erik Rasmussen kom gående fra stationen i Hurup. Han havde overnattet hos en moster i Floulev og så taget toget nordpå næste dag.

Han fortalte for nylig i telefonen Kr. Pedersen, at da han selv var taget til fange, og tyskerne begyndte at forfølge Martin Gade ud over markerne, da gjorde han op, at hans tur var den næste. Og det var nok også den fornemmelse, de øvrige havde.

Bare tre uger senere kom befrielsen. Og så kom der igen tyske tropper til Refs på vej sydover. Men nu skulle de gå hele vejen. De første gik fra Hanstholm til Refs på een dag:

- Nu var de ydmyge og meget høflige. De var pludselig blevet ganske almindelige mennesker med angst for fremtiden, fortæller Kr. Pedersen, hvis gård blev gennemgangssted for alle, før de blev indkvarteret på de øvrige gårde i Refs. Her fik de mad, og Kr. Pedersen måtte den første dag flere gange ud med heste og vogn for at hente nogle af deres kammerater, der var faldet fra i grøfterne under marchturen. Siden blev marchturen delt i to med overnatning i Thisted.

Allerede dagen efter kørslen til Humlum og episoden undervejs i Odby indberettede de fire landmænd fra Refs sagen til Thisted Amt. Men tre uger efter kom befrielsen.

Hurup, den 14. April 1945

Indberetning til Thisted Amt.

Vi undertegnede 4 Landmænd fra Refs pr. Hurup indberetter herved, at vi den 12. ds. om aftenen af 2 officerer af den tyske Værnemagt fik Ordre til at køre for Værnemagten den 13. om morgenen fra Refs til Humlum.

Da vi alle fire er naboer talte vi sammen om sagen og satte os i forbindelse med sogneraadsformanden i Hurup, som vi satte ind i Sagen hvorefter han gav os besked om at protestere, da hele fremgangssagen var ulovlig. Vi havde ganske vist hver for sig protesteret så meget som muligt, men gik dog igen i flok til Officerernes kvarter, vi nedlagte protest og forlangte en skriftlig Ordre til at køre og angivelse af rejsepostnummer. De danske officerer gjorde oprøbsagtigt, at vi ikke frivilligt kørte efter dem, og tog dem til fange.